

Razne priporočevane polivanja, kakor ribja mast z vodo zmešana, slanikova voda, slana voda, zel-nica, slanomorja, ribje pomije, žajfnica so deloma rastlinam škodljive, deloma se ne dajo na debelo rabiti, deloma pa tudi nič ne zdajo.

Bouché (Bušé) priporoča Wundram-ovo sredstvo, to je, polivanje s pelinovo vodo, ktera se napravi: če se vzame 1 vedro kropa, v ktere ga se dene perše pelena, kjer se pustí 12 ur stati, na to se ulije voda od tobaka, in sicer za vedro vode se vzame poldrug funt do dveh funtov tobaka. S to grenko polivko se, kakor Bouché terdi, bolhe gotovo preženó. Sadike (flance) se, preden se sadijo, pomočijo v to pelinovo in tabakovo vodo. — Kako se dajo pa keberčki pokončati, če se rastljine z žvepljenim prahom potresujejo, tega ne vemo.

Mašine za vertne bolhe, kakor jih imajo posebno Angleži, pa menda ne bodo nikolj kaj prida opravile; preveč je z njimi opraviti. Te mašine so napravljene iz dile, ktera je s katranom, sirupom itd. namazana in ktera se navprek po njivi vleče, tako da se, ko se mašina ali dračje zelišem približa, bolhe oplasijo, kviško skačejo, in jih več ali menj na namazani dili ali dračju obvisí.

Bolj koristno delo se mi zdi, če se bolhe v kako široko posodo ali korec z rastlin ometajo. To delo se posebno pri tistih rastlinah lahko opravlja, ki so v verste sajene in precej visoke zrastejo, kakor postavim: bob, fižol, konoplja, lan itd. v malo minutah se dá s kakim korcom ali mrežo, s kakoršnimi otroci metulje lové, toda mora pa večja in širja biti, s podolgatim dratom in iz tankega pajčolana narejena, neizrečeno veliko bolh naloviti, in spodaj v mreži razmečkati.

Nekoliko od blata.

Blato na dnu bajerjev, rek, grabnov itd. je brez vse dvombe za kmetijstvo veliko več vredno, kakor se je do sedaj mislilo. Blato, ktere ga je na tavžente in tavžente centov v naših bajerjih, potokih, rekah in grabnih, ima večidel veliko živeža za rastljine v sebi, kateri je že tako rekoč izdelan in pripravljen za njih povžitek.

Blato se je napravilo iz raznih rastlinskih v vodi razmočenih in sognjitihih drobcov; po tečnosti in množini teh drobcov se ravna večja ali manja vrednost tega gnojila.

Vrednost tega blata je tedaj zelo različna; enkrat je tako blato sila veliko vredno, drugokrat pa nič.

Ktero blato je več, ktero pa menj vredno, se dá le po kemijskem razkrojenju zvediti; če ogledamo drobce, iz katerih blato obstoji, in najdemo, da so pridelki in rastljine ravno tistega kraja, skoz ktere ga voda teče, po tem bomo tudi lahko, ker poznamo zemljo in okolišine obdelovanja, cenili vrednost blata za gnoj.

Prav iz mnogoverstnih reči je blato v bajerjih sestavljeno, in tako mora sicer tudi biti, ker so tudi kraji mnogoverstni, iz katerih se je razna soderga zanesla. Nektero blato ima več, drugo pa menj apnénih delov v sebi; nektero ima lojevica več ali menj, nektero žvepljeno, drugo pa fosforno kislino; nektero ima ilovco, nektero več, nektero menj gnjilca itd. Iz vsega tega se dá tudi vrednost blata za gnoj prevdariti. Blato iz bajerjev dobí dostikrat po posebnih okolišinah veliko vrednost. Če se namreč v nje iz fabrik kakošno posebno gnojilo steka, kakor na priliko iz olarnic, iz barvarnic, strojarnic, belivnic itd.

Kar se iz tacihih fabrik odteka, ima še zmirom nekoliko za gnoj koristnih delov v sebi.

Pri tacihih fabrikah bi mogli vedno sodci ali druge posode v zemljo vdelani biti, da bi se va-nje gnojne reči stekale, iz katerih bi se blato od časa do časa poberalo in na njive ali travnike vozilo. Da se tako delo tudi splačuje, so nam tega tiste fabrike porok, ktere se s tako nabero

blata pečajo. Preiskava blata iz fabrik spričuje, da ima dovolj apna, fosforne kisline in gnjilca, zraven tega pa tudi še mnogoverstne druge rastlinam tečne reči.

V nekterih oljarnicah pusté tako imenovano blato, kar se ga pri čistenju olja z žvepljeno kislino napravi, s pomijami odteči. To blato je gnjilično in zapopada skoraj vse to, kar rastlinam dobro tekne. Ravno to veljá tudi od vod, v katerih se sukno in volna sperate. V teh vodah je dovolj koristnih drobcov raztopljenih.

Iz teh izgledov se more vsak gospodar popolnoma prepričati, da ni nikakor prav, ako se iz nekterih fabrik voda naravnost v potoke ali reke razliva, ker se dá s številkami natanko prerajati, koliko gnoja se na to vižo pogubi, ki bi sicer pri kmetijstvu veliko zalegel.

Blato iz rek, potokov, grabnov itd. se sploh še menj rabi kakor iz bajerjev.

Blato iz grabnov na travnikih ima pa še več tečnih delov v sebi kakor blato iz bajerjev.

Ravno to veljá tudi od blata iz luž in mlak; to blato je s strohnjenimi rastlinami skoz in skoz prepreženo in prerašeno.

Če je že za vsako blato koristno, da se nekoliko časa na zraku ležati pustí in večkrat premeče, je to posebno potrebno pri blatu iz luž in mlak.

V lužah, posebno ondi, kjer se je dovolj zagoltnih in čreslovitih rastlin nabralo, se utegne mnogo kisle zemlje in čreslovine nabrati, ktera pa je škodljiva našim rastlinam, razun ajde.

Takošno blato se dá na zraku, ako se z apnom pomeša, sčasoma zboljšati.

Da se v nekterih rekah tudi dovolj koristnega blata za gnoj dobiva, se iz tega vidi, da so nektore dežele ravno zato rodovitniše, ker jih večkrat povodinj zalije, in ob enem tudi pognoji. Tudi reke, ktere skozi mesta tekó, naberejo veliko tečnega gnoja.

Blato iz cestnih grabnov je neizrečeno različno. Njegova vrednost se po kamnji in šuti ravna, s ktero je cesta posuta, in po tem, kakor se po cesti več ali menj vozi, in živina po nji blato popuša in se še druge smeti naberejo. (Po Rob. Hoffmann-u).

Gospodarska skušnja.

(Kako karvijolno seme pridelovati). Na Nemškem ravna jo tako-le: Za seme vzamejo v jeseni iz zemlje najlepše sadike (flance) z največjimi cvetnimi rožami in jih varno spravijo čez zimo v hram (kelder). Spomladi se posadijo na vert, kjer se morajo pridno zalivati, — al treba jih je deleč od vseh drugih kapusovih sadik saditi, da se cvetni prah ne pomeša in karvijol ne skazi. Po ti poti se dobí najbolje seme, ako sadike začno zgodaj cvesti. — Tako na Nemškem. Vertnar ljubljanske kmetijske družbe pa nam je povedal to-le: „Pri naš na Krajskem se ne dobí karvijolno seme drugač, kakor da se karvijole mesca maja sejejo in potem okoli kresa na vert posadijo; v jeseni se tiste karvijole, ktere imajo lepe rože, s perstjo vred pred oknja v pomarančnico (Glashaus) posadijo; tukaj se pusté tako dolgo, da na mestu seme naredé. Le tako se v našem kraji seme pridelá, pa kmali — v 2 ali 3 letih — se spet zverže, da ga je treba iz drugih krajev dobiti. Menda podnebje in svet nista za-nj dovolj pripravna.“

Zdravilska skušnja.

(Komur kri z nosa teče), si jo včasih kmali lahko ustavi, če desno ali levo roko ali pa obé, kakor mu namreč kri le iz desne ali leve nosnice ali pa iz obeh nosnic teče, naravnost kviško derží. Ta pomoček, večkrat zasmehovan, je vendar že velikrat kervavenje ustavil. Ko je leta 1855 belgiška armada marširala, je med potjo

vojaški zdravnik Journez 28 vojakov ozdravljati dobil, katerim je zlo kri tekla. Merzle vode ni bilo pri rokah, tudi se ni bilo drugač muditi, — kaj je bilo tedaj početi? Dohtar je veleva, naj se vsakemu, komur kri teče, puška vzame, on naj pa z glavo pokonci in z vzdignjenima rokama naprej maršira; sopil je vsak skozi odperete usta. Večidel v 2 minutah je nehala kri teči; pri nekterih je ravno to vselej gotovo pomagalo tudi večkrat.

Der ärztliche Hausfreund.

Od dosmertnih asekuracij.

II. Varčnost varuje ljudi beraške palice.

Dosmertne zavarovavnice pomnožujejo blagor vseh in s tem pripomorejo, da se ljudje bolj in bolj omikujejo. Zavaljo tega so velike velike dobrotnice; al koliko ljudi je, kateri jih znajo čislati, kakor jim gré. So pa tudi ljudje, kateri so vsaki dobri in koristni napravi sovražniki brez prenehanja, — in tacih se tudi zavarovavnicam sploh ne manjka.

Očitujejo jim namreč, da take zavarovavnice strežejo samo po svojem dobičku. Ako jim nimajo nič družega očitati, bi bilo bolje, da bi še s tem molčali. Zoperniki zavarovavnic ne pomislijo, da celó najprosteji človek v tem pametnem prerajtovanju spozná, da je dal svoje dnarje poštemim rokam hraniti in da mu bodo kadaj sád obrodili.

Saj zavarovavnice nič družega niso kakor očitne naprave, ktere oskerbujejo premoženje, ker kapitale ali to, kar si kdo v letu prihrani, na obresti ali činže naložé. Tako spolnujejo svoje dolžnosti in pa tudi pokažejo, da jim morejo zavarovanci vselej zaupati.

Ali bi bilo mogoče, da bi kaka zavarovavnica mogla obstati, če bi ne ravnala kakor umen gospodar in bi se dala kar slepi sreči za roko voditi? Nikdar ne; razumni bi njeno ravnanje kmali spoznali, nerazumne bi pa tudi kmali lastna in tuja nesreča zmodrila. Zavarovavnice delajo tedaj za gotov dobiček in torej za občni gotov dobiček.

Samo s tem dobičkom morejo zavarovavnice tudi potem še svoje obljube spolnovati, kadar težki prigodki čez navado njih dnarnice spraznejo.

Kako so zavarovavnice sploh koristne in kako more slednji te koristi se udeležiti, se dá iz sledečega jasno spoznati:

Ako hoče kdo, kateri v letu ne more toliko dnarjev prihraniti, da bi svoje dostojno preživil, njim kaj zapustiti, ako bi zgodaj umerl, ne more nič boljšega storiti, kakor v zavarovavnice vložiti to, kar si od svojih ust odterga. Kmalo potem, ko odrajta zavarovavnici prvo plačilo, je njegova družina deležnica zavarovavnih pravic, in umerje naj kadar koli, bo ona prejela celi kapital, za ktereja je bil rajnki zavarovan.

Ako pomislimo, da zavarovavnice zapušencem vsacega, kdor je na leto plačal dva do devet goldinarjev, kakor je star, plačujejo po njegovi smerti po sto goldinarjev, ne moremo nikakor réči, da zavarovavnice niso dobra reč. One storé mogoče, da more družina brez prevelicih stroškov tudi potem še živeti, ko se mora na pre-zgodnjem grobu svojega rednika jokati.

Enako je mogoče tudi to zavarovati, kar kdo vóli kakemu prijatlu, kaki dobrodelni napravi, zvestim služabnikom itd.

Če je kdo komú dnarjev posodil, more to posojilo zavarovati, če se boji, da bi z dolžnikom tudi posojeni dnarji umerli.

Zavarovavnice storé tudi, da se morejo osnovati bratovšine, katerih udje prevzamejo dolžnost, toliko ali toliko let vsako leto postavljeno šumo va-nje plačevati. Ko odmerjeni čas bratovšine preteče, prejme vsak družbenik vloženi kapital s činži in s činži od činžev nazaj. Ako

umerjo v tem času kateri družbeniki, so tisti njih érbje, kateri ostanejo pri življenji.

Po pravici se smé reči, da so take zavarovavnice prav uspešne družbe za varčnost.

Kaj zanimivo je to, da je mogoče, v zavarovavnice se tudi za odločen čas zapisati. Mogoče je, vsak teden kaj vložiti ali pa letne plačila odrajtovati in za to potem, ko izgovorjeni čas preteče, za se ali pa za koga družega odločen kapital izgovoriti.

Osemnajst let star rokodelec, postavimo, začne za svoje prihodnje dni s tem skerbeti, da si zavaruje od današnjega dné naprej kak kapital, ker vloží vsako leto nekoliko goldinarjev in si izgovorí, da se mu izplača ta kapital čez petnajst let. Kako lahko si prihrani, ako ima dobro voljo, vsaki teden par grošev, in kako srečnega se mora čutiti, ko dobí potem v svojih najlepših letih, ko je vés unet za delavnost, nazaj, kar si je s svojo varčnostjo prihranil! Majhno številce je bilo res začetkoma, al po modrem oskerbovanji zavarovavnice je zrastel iz njega kapital, da more rokodelec zdaj začeti na svojo roko delati. Povedati moramo pa še enkrat, da imajo zavarovavnice pred drugimi hranilnicami (Sparkassen) to prednost, da ne more nihče pred časom tega iz njih vzeti, kar je va-nje vložil. Ne morejo ga tedaj skušnjave obhajati, potratiti to, kar si je prihranil. To se pa pri hranilnicah vsaki dan lahko zgodi. Nasproti spodbujajo deležnike vedno k varčnosti, ker jim delajo strah, da bi ne zgubili tega, kar so že vložili.

Starši se udeležujejo prav dostikrat zavarovavnic, da preskerbé svojim otrokom kapital, kateri se jim izplača, kadar v svoje leta pridejo.

V dosmertnih zavarovavnicah se morejo zavarovati tudi dohodki, ktere ima kdo za čas svojega življenja izgovorjene.

Kdor je v svojih prejšnjih letih majhen kapital ali več časa vsako leto odločeno število dnarjev v zavarovavnice vkladal zavaljo tega, da bi dobival letne dohodke, sme brez skerbí starih let pričakovati.

Dostikrat se zgodi, da bolj postarni ljudje, kateri nimajo za nikoga družega kakor sami za se skerbéti, vložé celo svoje premoženje v kako dosmertno zavarovavnico, ker jim ona za celi čas njih življenja nenavadno velike obresti plačuje.

Kako se odrajtujejo plačila v zavarovavnice, in kako gledajo pri tem one na starost in zdravje deležnikov, zvé lahko slednji iz postav raznih zavarovavnic.

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

XVI. Pismo.

Dragi stric!

Obljubil sem Vam še nekaj o beli Ljubljani pisati, al kje bi začel? Ljubljana je per eminentiam kupčijsko mesto, v katerem se lahko vse prodá. Zato je kupčijski stan v Ljubljani tudi prvi, ne pa tretji, kakor v drugih mestih. Že Cicero je pisal: „Mercatura, si tenuis, sordida, si magna non admodum vituperanda“. V Ljubljani najdeš oboje — „mercaturam tenuem“, pa „mercaturam magnam“. Ker so celó slovenski in nemški ljubljanski pisatelji zapustili pisarijo in se tergovstva lotili, je to znamenje, da srečno gré v Ljubljani tergovina. Kdo bi tudi bil slovensk pisatelj v kupčijskem mestu? Saj je že vsakega takošnega nesrečneža Beranger pomiloval, in mu jo zapel:

Vous vous croyez considerables?

Mais, dites moi, tenez vous table?

Vous éte toujours logé à la troisième chambre,

Vetú au mois de Juin comme au Decembre.

Ker Verbovcani niso bili pod francozko oblastjo, kakor so nekdam bili Ljubljancani, in tedaj ne razumijo francozki,